

Црвени крст Србије
Red Cross of Serbia

1876

HelpAge

International

Imaju ista prava

Šta starije žene imaju da kažu o svojim pravima da ne budu diskriminisane, da budu ravnopravne i slobodne od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

HelpAge International je globalna mreža organizacija koje promovišu pravo starijih osoba da vode dostojanstvene, zdrave i bezbedne živote

Imaju ista prava

Šta starije žene imaju da kažu o svojim pravima da ne budu diskriminirane, da budu ravnopravne i slobodne od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

Izdavač: HelpAge International
PO Box 70156, London WC1A 9GB, UK

Tel +44 (0)20 7278 7778
info@helpage.org
www.helpage.org

Registrovana humanitarna organizacija br. 288180

Napisala Bridget Sleep
Konsultacije koordinirala Jemma Stovell

Fotografija na prednjoj korici/ Crveni krst Srbije – Srbija

Dizajn TRUE www.truedesign.co.uk

 @HelpAge Help Age International

Autorska prava: © HelpAge International 2017
Ova publikacija licencirana je korišćenjem Licence Autorstvo-Nekomercijalno 4.0 Creative Commons: http://creativecommons.org/rs/?page_id=74

Bilo koji deo ove publikacije može biti reprodukovana bez prethodne dozvole u nekomercijalne i obrazovne svrhe. Molimo da jasno naznačite HelpAge International kao autora i pošaljete nam kopiju ili link.

Sadržaj

3 Uvod i rezime

4 1. Pravo na nediskriminaciju i ravnopravnost

4 1.1 Kako starije žene bivaju diskriminirane

6 1. Ukrštena diskriminacija starijih žena

7 1.3 Šta za starije žene znači ravnopravnost

8 1.4 Mere koje bi, po mišljenju starijih žena, vlade trebalo da preduzmu kako bi se obezbedila ravnopravnost

9 1.5 Normativni okvir za pravo na nediskriminaciju i ravnopravnost u starijem životnom dobu

10 2. Pravo na slobodu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

10 2.1 Tipovi nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja kojima su izložene starije žene

12 2.2 Ukrštena diskriminacija, nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje starijih žena

12 2.3 Službe podrške kojim starije žene misle da treba da im je obezbeđen pristup

13 2.4 Mere koje bi, po mišljenju starijih žena, vlade trebalo da preduzmu kako bi se predupredili nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje u starijem životnom dobu

14 2.5 Normativni okvir za pravo na slobodu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

15 Aneksi

Uvod

Starije osobe same moraju biti deo tekuće diskusije koja se vodi oko ljudskih prava starijih. To je jedini način da se obezbedi da diskusija i njeni ishodi zaista odražavaju njihova iskustva sa ljudskim pravima u starijem životnom dobu.

Zbog toga su starije žene povezane sa platformom Starenje zahteva delovanje (Age Demands Action – ADA) bile pozvane na konsultacije o pravima o kojima će biti raspravljano na sednici Otvorene radne grupe za starenje (OEWG) u julu 2017. godine:

- **Nediskriminacija i ravnopravnost**
- **Sloboda od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.**

Učestvovalo je gotovo 250 žena iz 19 različitih zemalja (u Aneksu 1 je spisak pitanja na koje su odgovarale, kao i lista zemalja). Konsultacije su obuhvatile isključivo starije žene, jer smo želeli da istražimo ukrštenu diskriminaciju kojoj starije žene mogu biti izložene. Prepoznajemo da su i stariji muškarci izloženi ejdžizmu, diskriminaciji, nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju. To što je fokus ovde na starijim ženama ni na koji način ne umanjuje značaj promovisanja i zaštite prava starijih osoba, bez obzira na njihov pol ili bilo koju drugu karakteristiku.

Učesnice su bile pozvane da na pitanja odgovaraju individualno ili kao deo grupne diskusije. Pošto su se same odabrale da učestvuju u ovim konsultacijama, njihove odgovore ne treba smatrati reprezentativnim uzorkom učesnica ADA kampanja ili starijih žena uopšte. Ovaj izveštaj predstavlja teme i probleme koje su učesnice pominjale. U njemu se koriste njihove reči, izrazi i fraze a njihovi odgovori nisu ni na koji način bili ponderisani. U svetlu njihovih odgovora izrađene su preporuke za normativni okvir za svako od ova dva prava.

Rezime

Starije žene koje žive u različitim socijalnim i ekonomskim uslovima ispričale su nam da su bile meta diskriminacije u mnogim oblastima života uključujući zapošljavanje, zdravstvenu zaštitu, finansijske usluge, pristup razvojnim programima, vlasništvo nad imovinom i upravljanje imovinom i zaostavštinom.

One su rekle da su diskriminativni, ejdžistički stavovi i prakse posebno izraženi kada su u pitanju starije žene koje su udovice ili žive same, starije žene sa invaliditetom, žene sa sela i starije žene migrantkinje. Takođe su rekle da ravnopravnost za njih podrazumeva uživanje jednakih prava pred zakonom kao i jednak pristup mogućnostima i uslugama u praksi. U srži njihovog shvatanja ravnopravnosti je njihova autonomija, njihovo pravo da učestvuju u procesima donošenja odluka, da donose lične odluke i slobodno izražavaju svoje mišljenje.

Mnoge starije žene kažu da su one ili druge starije žene koje poznaju bile izložene jednoj ili mnogim formama nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Zajednički one su opisale široku paletu tipova nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, počinitelaca i okruženja –počev od privatnih, kuća u kojoj starija osoba živi, ali i javnih kao što su sredstva javnog prevoza ili zdravstvene ustanove. Govorile su o činovima nasilja koje su pretrpele, a koji su bili individualni ili više sistemski strukturirani činovi nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Izrazile su želju da njihove vlade preduzmu mere kojima bi se sprečilo nasilje i obezbedila pravda za one koji ga preživljavaju.

Ova proživljena iskustva starijih žena ukazuju na to koji su glavni elementi ljudskih prava starijih u dve posmatrane oblasti.

Pravo na nediskriminaciju i ravnopravnost treba da obuhvate sve forme diskriminacije uključujući ukrštenu i kumulativnu diskriminaciju u svakom aspektu života. Države moraju obezbediti jednakost pred zakonom i u praksi i treba da kao svoju dužnost shvate razmatranje posledica koje će svaka odluka koju donesu – pogotovo onih vezanih za godine starosti– imati za starije.

Pravo na slobodu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja takođe treba da bude sveobuhvatno i da se bavi svim formama, individualnim i strukturalnim, svim počinocima i svim okruženjima. Države treba da imaju obavezu prevencije nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja starijih osoba kao i da onima koje ih dožive obezbede usluge podrške i pristup pravdi. Države takođe treba da imaju obavezu da daju informacije, podižu svest i bave se istraživanjima.

1. Pravo na nediskriminaciju i ravnopravnost

1.1 Kako starije žene bivaju diskriminirane

Velika većina starijih žena koje su učestvovala u ovom istraživanju opisale su kako su bile izložene diskriminaciji, ili nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju na osnovu godina starosti.

„Nije nam dopušteno da podignemo kredit ili dobijemo pozajmicu jer smo starije žene. Misle da smo prestare i da svakog časa može da se desi da umremo. Zar mlađi ljudi ne umiru?“

69, Nigerija

Jonas Wresch/HelpAge International – Kolumbija

One su opisale diskriminaciju u različitim oblastima života: zapošljavanje, zdravstvena zaštita, učešće u javnom životu, finansijske usluge, pravda, imovina i upravljanje imovinom i zaostavštinom, transport, pristup drugim resursima, tokom humanitarnih odgovora na nesreće i razvojnih programa, u medijima, u obrazovanju, u stanovanju i u prikupljanju podataka. Počinioci na koje su učesnice ukazale uključuju pružaoce zdravstvenih, finansijskih i drugih usluga, pružaoce nege, poslodavce, medije, vlasti, političke partije, članove porodice i javnost.

Neke učesnice kažu da nisu same iskusile diskriminaciju ali da znaju druge starije žene koje jesu. Jedan mali broj njih nije bio svestan nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.

„Iskreno, meni je teško da uopšte zamislim ove stvari o kojima pričate. Kako, pobogu, iko može da tuče sopstvenu majku? Kako? Molim vas da mi objasnite!“

83, Srbija

Diskriminacija prilikom zapošljavanja

Starije žene govore o uzrasnoj i rodnoj diskriminaciji u svakoj fazi procesa zapošljavanja – od limita u godinama u oglasima za radna mesta pa do prinudnog odlaska u penziju. Kažu da poslodavci više vole da zapošljavaju mlađe žene zbog predrasuda koje imaju u vezi sa zdravljem i sposobnostima starijih žena.

„Starije žene se vide kao manje aktivne, pa zato poslodavci više vole mlađe žene na radnim mestima“

51, Zimbabve

„Ja sam penzionisana nastavnica – odbili su me u više od pet privatnih škola rekavši da sam prestara da budem od ikakve koristi. Više vole mlađe žene.“

65, Nigerija

Kažu da su mogućnosti za zapošljavanje za starije žene ograničene, u jednom slučaju već počevši od 45 godina, a tamo gde postoji ponuda ta radna mesta su često slabo plaćena ili se radi o manualnim poslovima.

„Žene ne mogu da dobiju posao nakon navršene 55. godine.“

69, Ruska Federacija

„Kad pričamo o otpuštanju, prvo se otpuštaju žene starije od 55 godina, jer one navodno imaju slabiji radni učinak. Ovo pričam iz ličnog iskustva.“

Fokus grupa, Srbija

Učesnice su govorile i o tome da im je uskraćeno stručno osposobljavanje i da su zlostavljane na radnim mestima zbog svojih godina, da su ih preskakali u dodeli unapređenja, za račun muškaraca istih godina, kao i da su primoravane da se penzionišu ranije nego muškarci. Takođe su rekle da su im penzije često neadekvatne i niže nego kod muškaraca. Neke od učesnica su rekle da nemaju nikakav pristup penziji ili nekakvom vidu socijalne pomoći koja bi obezbedila socijalnu sigurnost. Samozaposlene starije žene su rekle da imaju ograničen pristup finansijskim pozajmicama, a u nekim slučajevima su članovi njihovih porodica uzimali njihovu zaradu pa nisu mogle da novac ulože u nastavak svog malog biznisa.

Diskriminacija u pristupu zdravstvenoj zaštiti

Učesnice istraživanja ističu da zdravstveni radnici ne obraćaju mnogo pažnje na njihove pritužbe. Kažu da je najveći deo informacija i programa u zdravstvenoj zaštiti usmeren na mlađe žene i da za starije žene postoji malo podsticaja da koriste usluge zdravstvene zaštite.

„Lekari nas uopšte ne gledaju“

69, Moldavija

„Kada starije osobe odu kod lekara, lekar obično kaže 'Vaši simptomi su normalni za vaše godine'. To je neka vrsta zanemarivanja.“

63, Mongolija

„Zdravstveni radnici više pažnje obraćaju na žene koje su još uvek u reproduktivnom dobu.“

67, Kirgistan

One takođe govore o nedovoljnom broju gerijatarata, te pristup neophodnim uslugama i lekovima samo kada plate, naduvane cene usluga koje im lekari pružaju ili zahteve da plate punu cenu usluge čak i ako su od plaćanja izuzete ili imaju popust. Još kažu da lekovi koji su im potrebni nisu dostupni.

„Lekovi koji su nam potrebni zbog naših oboljenja nam ili nisu dostupni, ili, ako jesu, to je po previsokim cenama. Ja nemam pristup insulinu koji mi je neophodan zbog dijabetesa.“

68, Nigerija

Malik Alymkulov/HelpAge International – Kirgistan

Diskriminacija u javnom životu

Učesnice su opisale da im se uskraćuju vodeća mesta u njihovim verskim ili lokalnim zajednicama, ili u lokalnim ili nacionalnim vlastima. Kažu da se starije žene retko uključuju u procese donošenja odluka i da njihovi problemi imaju nizak prioritet ili se potpuno ignorišu.

„Starijih žena praktično nema u članstvu lokalnih ili nacionalnih skupština dok stariji muškarci nisu neki neobičan prizor.“

Fokus grupa, Srbija

„Kada na nekom sastanku počnete da pričate, a starija ste žena, odmah vas učutkaju, ne slušaju vas uopšte.“

Fokus grupa, Uganda

Kažu da su i statistički podaci vezani za starije žene ograničeni. Razvojni programi se obično usredsređuju na mlađe osobe. Jedna učesnica pomenula je da su starije žene sa decom koje rade u drugoj državi bile zaobiđene u podeli hrane koju su vlasti delile tokom humanitarne intervencije.

„Kao da postoji uverenje među našim liderima da starije žene ne mogu učestvovati u razvojnim projektima.“

Fokus grupa, Zimbabve

„Država takođe organizuje programe u kojima je starijim ženama teško da učestvuju – na primer gajenje pirinča.“

Fokus grupa, Uganda

Jedan broj starijih učesnica fokus grupa kaže da više nisu u stanju da učestvuju u socijalnim, religijskim i kulturnim aktivnostima.

„Starije žene su diskriminisane od strane članova sopstvenih porodica u svakom aspektu života, počev od hrane, preko porodičnih ceremonija pa do socijalnih događaja.“

70, Nepal

Diskriminacija

Višestruka diskriminacija može biti kompleksna. Može biti zasnovana na više od jedne karakteristike ili se može dešavati u više od jedne situacije.

Ukrštena diskriminacija je diskriminacija zasnovana kombinaciji dvaju ili više različitih karakteristika, na primer godina, pola ili invaliditeta. Kombinacija kreira jedinstvenu formu diskriminacije.

Kumulativna diskriminacija je rezultat diskriminacije koja se događa tokom određenog vremenskog perioda, u više individualnih situacija, ali bazirana na različitim karakteristikama, koje se sabiraju. Ponekad se naziva i „aditivnom“ diskriminacijom.

1.2 Ukrštena diskriminacija starijih žena

Starije žene bez partnera; udovice

Učesnice kažu da su diskriminatorni, štetni ejdžistički stavovi i prakse posebno intenzivni kada su usmereni na starije žene koje nemaju supružnika ili su udovice. Njima se dešava da su izložene štetnim tradicionalnim praksama kao što je na primer nasleđivanje supruge. Starije udovice doživljavaju se kao donosioci nesreće i nije im dopušteno da učestvuju u porodičnim ceremonijama i drugim socijalnim ili religijskim događajima. Neke žene bivaju optužene da su veštice i smatraju se krivim za smrt svojih supružnika. Neke koje žive sa drugim članovima porodice opisale su kako su ih vređali, diskriminirali i kako im je oduzimana autonomija unutar porodice u smislu pristupa namirnicama, učestvovanja u donošenju odluka, slobode kretanja, prava na rad, kao i raspolaganja svojom imovinom i zaostavštinom po sopstvenoj želji. Morale su da traže dopuštenje za sve što su radile.

„Porodica mog pokojnog muža, ali i šira zajednica, svi su počeli da me diskriminišu nakon njegove smrti. Uzeli su mi muževljevu zemlju i imovinu i primorali me da napustim selo.“

62, Nepal

„Same starije žene – one koje su ostale udovice, nisu se udavale ili su se razvele – one se suočavaju sa najvećom diskriminacijom.“

51, Zimbabve

Starije žene sa invaliditetom

Za starije žene sa invaliditetom učesnice su se složile da je rizik od diskriminacije posebno visok. One su lišene slobode i primorane na život u ustanovama. Ne dobijaju adekvatnu hranu i zdravstvenu negu, nemaju pristup zaposlenju i adekvatnoj socijalnoj zaštiti, ne dobijaju neophodnu opremu za samostalan život i nemaju priliku da žive nezavisno.

„Starije žene sa invaliditetom se redovno susreću sa neučtivim stavovima u bolnicama, ambulancama, u prevozu... Društvo je prema njima ravnodušno. Često postaju žrtve manipulacije i diskriminacije.“

65, Kirgistan

Starije žene sa sela i starije žene migranti i izbeglice

Starije žene sa sela i starije žene migranti i izbeglice su takođe označene kao grupa koja trpi ukrštenu diskriminaciju.

„Starije žene migranti i izbeglice se takođe susreću sa diskriminacijom. Pošto nisu registrovane može im se uskratiti pristup zdravstvenoj zaštiti ili poslu.“

82, Kirgistan

„Starije žene u ruralnim krajevima suočavaju se sa diskriminacijom u dobijanju usluga. Mnoge od njih žive daleko od centara gde se pružaju usluge i niko se ne trudi da ih obavesti o uslugama, na primer kada vlada deli seme. Ovo je vrlo često slučaj kod osoba sa niskim prihodima.“

72, Uganda

„Starije žene iz marginalizovanih grupa su generalno socijalno nevidljive – uključujući druge žene – i vrlo teško dolaze do svojih prava. One koje su devedesetih godina prošlog veka u Srbiju došle kao izbeglice imale su velikih problema da se uklope u nove zajednice.“

Fokus grupa, Srbija

Ostali oblici ukrštene diskriminacije

Druge starije žene kod kojih je tokom konsultacija utvrđeno da su izložene ukrštenoj diskriminaciji su starije žene sa demencijom, starije žene sa HIV-om ili AIDS-om, starije žene bez dece, starije žene sa niskim nivoom pismenosti, starije žene kojima se pripisuje niži socijalni status (kasta), starije žene bez ispravnih ličnih dokumenata i starije žene koje žive u siromaštvu.

Guido Dingemans/Help Age International – Nepal

1.3 Šta za starije žene znači ravnopravnost

Starije žene ravnopravnost shvataju na mnogo nivoa. Učesnice su o tome pričale kao o formalnoj ravnopravnosti: jednaka prava pred zakonom bez obzira na godine, rod i bilo koji drugi status.

„Ravnopravnost znači da imamo ista prava bez obzira na godine i rod.“

67, Kostarika

Takođe su govorile o ravnopravnosti u veoma praktičnom smislu: pristup jednakim mogućnostima u odnosu na zapošljavanje, zdravstvene usluge, socijalnu pomoć, stanovanje, transport, putovanje, i kulturne i duhovne aktivnosti.

„Iako postoji zakon (7953) koji kaže da su sve starije osobe jednakih prava, u stvarnosti to nije tako. Imamo mnogo neravnopravnosti.“

69, Kostarika

„Ako smo svi ravnopravni onda svi treba da imamo iste povlastice i nezavisnost.“

77, Peru

„Ravnopravnost je da imamo pristup zapošljavanju, učenju, ličnom razvoju, da možemo da vodimo sopstveni biznis, imamo pristup finansijskim uslugama kao što su zajmovi i da ljudska prava imamo kao i svi drugi.“

59, Mongolija

Ravnopravnost unutar porodice je označena kao posebno važna za starije žene bez partnera ili udovice koje žive sa drugim članovima porodice.

„Ravnopravnost je sličan tretman za sve, pogotovo od strane naših članova porodice.“

73, Nepal

U središtu ravnopravnosti u svojim javnim i privatnim životima je potreba da se ima autonomija, pravo da se učestvuje u procesu donošenja odluka, da se donose lične odluke kao i da se stavovi slobodno izražavaju.

„(Ravnopravnost je) kada možete slobodno da izrazite mišljenje.“

Fokus grupa, Belize

„Ovo je sloboda govora: da imate pravo na svoje mišljenje čak i kada je ono pogrešno.“

60, Ukrajina

Eliminisanje ejdžizma i ejdžističkih stavova i praksi takođe je deo shvatanja koncepta ravnopravnosti kod starijih žena. Ravnopravnost je, rekle su učesnice, kada se stariji osećaju kao puni članovi društva, kada ih prepoznaju, priznaju im vrednost, kada se oni osećaju potrebnim i korisnim.

„Život koji ima smisao i svrhu, život koji živite nezavisno.“

61, Ujedinjeno Kraljevstvo

„Ravnopravnost je kada se stariji poštuju i cene, kada imaju ista prava kao i mlađe osobe.“

Fokus grupa, Kambodža

Ravnopravnost

Ravnopravnost u starijem životnom dobu znači puno učestvovanje i uključivanje starijih osoba u sve aspekte društva, na osnovu jednakog poštovanja za njihovo dostojanstvo.

Formalna ravnopravnost je kada ljudi imaju ista prava pred zakonom bez obzira na njihove godine, pol ili bilo koju drugu karakteristiku

Supstancijalna ravnopravnost je kada osobe u različitim situacijama u praksi dobijaju različiti tretman da bi se obezbedilo da svako ima jednak pristup mogućnostima i uslugama.

1.4 Mere koje bi, po mišljenju starijih žena, vlade trebalo da preduzmu kako bi se obezbedila ravnopravnost

Ravnopravnost pred zakonom

Mere koje bi, po mišljenju starijih žena, vlade trebalo da preduzmu obuhvataju mere koje obezbeđuju jednakost pred zakonom, dakle formalnu ravnopravnost. Ovo obuhvata usvajanje, revidiranje i efikasno sprovođenje zakona i politika koje zabranjuju diskriminaciju i štite prava osoba u starijem životnom dobu. Konkretno su pominjane politike usmerene na starije žene kao i šire rodne politike koje pružaju zaštitu ženama svih životnih doba. Učesnice smatraju da treba osnovati odeljenja i druge institucije i organizacije koje će se baviti prevashodno starijima kao i da se moraju predvideti budžetska sredstva za programe usmerene na starije.

„Napravite nediskriminacijske zakone koji će se baviti pitanjima starijih.“

78, Kirgistan

„Vlada treba da ima odeljenja koja će se baviti starijima.“

Fokus grupa, Belize

Ravnopravnost u praksi

Učesnice su identifikovale veliki broj praktičnih mera kojima bi se obezbedila ravnopravnost u praksi, dakle supstancijalna ravnopravnost. Ove mere obuhvataju pristup uslugama zdravstvene zaštite, zaposlenju, transportu, stanovanju, prihodima, imovini i drugim resursima, informacijama, obrazovanju uključujući opismenjavanje, usluge nege i podrške za nezavisni život, pravdi, razvoju i humanitarnim programima.

„Vlada treba da organizuje kurseve opismenjavanja za starije nepismene žene kako bi obezbedila ravnopravnost.“

70, Nepal

„Budžetirati i na stranu ostaviti sredstva namenjena samo starijim ženama, dakle ne ženama uopšte, i onda ta sredstva učiniti dostupnim starijim ženama.“

68, Uganda

„Da bi se za starije žene obezbedila ravnopravnost vlada mora da celu javnost poduči pravima i ravnopravnosti.“

50, Tanzanija

„Volela bih da sudovi svoj posao obavljaju brže, da vidimo da prestupnici bivaju kažnjavani brže, da znam da ću doživeti da vidim tu pravdu.“

Fokus grupa, Srbija

„Obezbeđivanje pouzdane zdravstvene zaštite na koju možemo da se oslonimo kako bi se smanjili nepotrebni stres, patnja pa i prerana smrt.“

61, Ujedinjeno Kraljevstvo

Pored ovih praktičnih, opipljivih mera, starije žene takođe osećaju da vlade treba da preduzmu i korake kojima bi se promenili štetni ejdžistički stavovi i prakse. Na primer, kroz kampanje podizanja svesti koje su usmerene na članove zajednica i porodica.

„Moramo da vidimo da se o predrasudama o bezvrednosti starijih osoba govori u nacionalnim i lokalnim medijima. Dajte da vidimo televizijske emisije u kojima se priča o prednostima iskustva koje su starije osobe sakupile kroz profesionalni rad i život!“

Fokus grupa, Srbija

„Nedostatak obrazovanja i kulturne prakse dovode do toga da se deca mogu ponašati diskriminativno i zlostavljajući prema starijima. Deca starije treba da gledaju drugačije, sa poštovanjem.“

67, Kostarika

Učesnice su takođe identifikovale zaštitu dostojanstva i integriteta starijih žena kao ključnu odgovornost vlade u sklopu njenih obaveza da obezbedi ravnopravnost.

„Dostojanstvo i intergritet starijih žena moraju biti očuvani tokom čitavog njihovog životnog veka.“

51, Zimbabve

„Prosto, poštujujte nas kao ljude i dajte nam sisteme da zaštitimo svoja prava.“

58, Panama

Malik Alymkulov/Help Age International – Kirgistan

1.5 Normativni okvir za pravo na nediskriminaciju i ravnopravnost u starosti

Načini na koje starije žene shvataju i doživljavaju ravnopravnost i diskriminaciju u svakom aspektu života, a o kojima je pričano tokom ove konsultacije imaju sledeće implikacije za normativni okvir za oblast ljudskih prava.

Ravnopravnost

- Ravnopravnost u starosti predstavlja puno učešće i uključivanje starijih osoba u sve aspekte društva a na osnovu jednakog poštovanja dostojanstva starijih.
- Ovo pravo treba da sadrži određen broj opštih dužnosti država da obezbede kako formalnu tako i supstancijalnu ravnopravnost u starijem životnom dobu uključujući dužnost da se misli o različitom uticaju svih njihovih odluka, pogotovo onih politika koje su zasnovane na godinama starije osobe.
- Treba doneti specijalne mere, pre svega proaktivne mere koje rade u korist starijih osoba kako bi obezbedile ravnopravnost i nediskriminaciju u praksi kao i aktivno radile na kompenzovanju nedostataka.

Sve forme diskriminacije

- Zabrana i garantovanje pravne zaštite od diskriminacije u starijem životnom dobu treba da se odnosi na sve aspekte života
- Sve forme diskriminacije treba da budu zabranjene, uključujući direktnu, indirektnu, zasnovanu na asocijaciji, na percepciji ili na imputiranju, kao i uznemiravanje.
- Zabrana diskriminacije u starijem životnom dobu ne treba da bude predmet šire grupe izuzetaka od principa jednakog tretmana nego što je dopušteno za bilo koji drugi osnov za zabranu. Bilo koji izuzetak, uključujući sažetke koji se često koriste kada se govori o nekoj uzrasnoj grupi, mora biti pojedinačno pravdan.

Višestruka diskriminacija

- Ukrštena diskriminacija, to jest kombinovani efekti godina i neke druge lične karakteristike ili kombinovani efekti bilo koje dve ili više karakteristika, treba da bude zabranjena.
- Kumulativna diskriminacija, to jest ona koja se događa u više situacija tokom određenog vremena takođe treba da bude zabranjena.
- Ukrštena i kumulativna diskriminacija koje pogađaju starije žene treba da budu posebno istaknute.

Mayur Paul/HelpAge International – Bangladesh

Ejdžizam i strukturalna diskriminacija

- Diskriminacija pojedinaca kao i štetne društvene ejdžističke norme i prakse moraju biti zabranjene.
- Države moraju imati obavezu da preduzimaju korake koji će eliminisati štetne ejdžističke društvene norme i prakse uključujući ali se ne iscrpljujući u podizanju svesti o pravima i kapacitetima starijih osoba; borbi protiv bilo koje diskriminatorne ejdžističke percepcije i prakse usmerene na starije životno doba i starije osobe; eliminisanju bilo koje štetne tradicionalne prakse i institucionalne, sistemske ili strukturne prakse koja ima negativan efekat na ljudsko dostojanstvo ili ličnu bezbednost starijih osoba.

Pravni lekovi, kaznene odredbe i sprovođenje

- Države treba da starijim osobama pomognu u dostavljanju zahteva i pristupanju pravdi kroz davanje informacija o pravnim lekovima i kako im pristupiti; kroz pravnu pomoć i podršku; kroz obezbeđivanje sastanka sa relevantnom pravnom institucijom u razumnom roku, a sa specijalnim merama ako se radi o situaciji koja zahteva hitnost; i kroz aktivno obezbeđivanje da starije osobe u sudskim procesima imaju stvarnu ulogu kao učesnici.
- Države treba da uzmu u obzir akumuliranu diskriminaciju kada definišu obeštećenja i odštete za starosnu diskriminaciju, uključujući tamo gde je to prikladno novčanu odštetu.

Nediskriminacija i ravnopravnost u zakonodavstvu o ljudskim pravima

Prvi član Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima (1948) kaže da se „sva ljudska bića rađaju slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.“ Međutim, dok su jednakost pred zakonom i zabrana diskriminacije na osnovu pola prepoznate u svim međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima, diskriminacija na osnovu godina se pominje samo u jednom u *Međunarodnoj konvenciji o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica*.

Diskriminacija na osnovu godina nije eksplicitno prepoznata u regionalnim instrumentima za zaštitu ljudskih prava, sem u *Povelji Evropske unije o osnovnim pravima* (2007.) i u dva nedavno usvojena instrumenta koja su namenjena zaštiti prava starijih: *Inter-američkoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava starijih osoba* (2015.) i *Protokolu Afričke povelje o ljudskim pravima i pravima naroda na temu prava starijih osoba u Africi* (2016.).

Veoma mali broj nacionalnih ustava daje eksplicitne garancije ravnopravnosti i nediskriminacije na osnovu godina. Diskriminacija na osnovu pola je češće eksplicitno zabranjena ali ni to nije slučaj u svakoj državi. Mnogi ustavi sadrže opšte garancije ravnopravnosti koje u teoriji važe i za pol i godine ali koje se možda u praksi ne primenjuju. Neke države nemaju zakone koji zabranjuju diskriminaciju na osnovu godina u bilo kojoj oblasti života a druge imaju zakone koji je zabranjuju samo u određenim oblastima. Čak i tamo gde su i starosna i polna diskriminacija zabranjene zakonom, starijim ženama nije uvek moguće da podnesu prijavu po obe osnove – zato što su starije i zato što su žene.

2 Pravo na slobodu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

2.1 Tipovi nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja kojima su izložene starije žene

Starije žene su opisale kako su one same ili žene iz njihovih zajednica bile izložene različitim tipovima finansijskog, fizičkog, seksualnog, psihološkog nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.

Psihološko

Učesnice govore o tome kako starije žene bivaju vređane, optuživane, primoravane ili zastrašivane. Na njih se izdire, grde ih, plaše ih a jedna učesnica je rekla da su učinili da se oseća kao služavka. Na njih se gleda s visine, ne slušaju ih kada govore i primoravane su da rade stvari koje ne žele.

„Ima takođe mnogo psihološkog nasilja nad starijim osobama, ali u Čileu stvari stoje tako da ako to nije ispraćeno i fizičkim nasiljem, vlasti neće ništa uraditi.“

Fokus grupa, Čile

Drugi primeri koji su se u diskusiji pominjali su i odricanje autonomije i potreba da se starije žene stave pod kontrolu i potčine, kroz ponižavanje ili tretiranje kao da su deca.

„Ako želim da operem svoju odeću, moram da prvo pitam svoju snaju da mi da sapun. Ponekada ga ona sakrije... Obično mi ne dopušta da uđem u njenu sobu. Čak mi se i kretanje po kući ograničava.“

60, Nepal

„Volela bih da pobegnem ali ima mnogo stvari u kući o kojima moram da se staram, osećam se kao da sam jedan od pasa koji čuvaju kuću.“

Fokus grupa, Čile

Fizičko

Učesnice govore o tome kako su starije žene tučene, da im se pretilo oružjem, fizičkim nasiljem i smrću. Neke su opisale da im je oduzimana sloboda, na primer time što nisu smele a napuštaju sobu ili stan ili tako što su smeštane u ustanovu protivno svojoj volji.

„Pretili su mi smrću i čak mi pokazivali mač. Primorali su me da odem iz sela.“

62, Nepal

„Ima mnogo primera da starije osobe izbace iz kuće ili ih smeste u najmanju sobu.“

78, Kirgistan

Seksualno

Seksualno nasilje obuhvata silovanje, pokušaj silovanja i druge forme seksualnog nasilja za koje učesnice kažu da se dešava u kući, počinjeno od strane osoba koje su starijoj osobi poznate. Ono takođe uključuje štetne tradicionalne prakse kao što je davanje žene u nasleđe ili korišćenje žene kao zaloga.

„Seksualno nasilje je retko, ali možda je to zato što žene ne žele da ga prijave.“

50, Tanzanija

Finansijsko

Starije žene govore su o tome da ih iskorišćavaju za finansijsku dobit. Ovo obuhvata primere u kojima im članovi porodice uzimaju prihode ili ušteđevinu bez dozvole, primere u kojima im je zabranjeno da koriste svoje prihode i imovinu po svojoj želji, kao i primere u kojima se korišćenjem krivice primoravaju da daju velike sume novca drugim članovima porodice. Drugi primeri obuhvataju uništavanje ili krađu imovine, poput letine ili stoke, kao i prevare i obmane koje čine pružaoci usluga.

„Starije žene primoravaju da potpišu ugovore o doživotnom izdržavanju čime praktično prepisuju svoju imovinu ili prihode drugoj osobi u zamenu za usluge kojima će možda biti, a možda i neće biti zadovoljne.“

Fokus grupa, Srbija

„Moju stariju komšinicu je obmanuo čovek koji kontroliše potrošnju struje.“

67, Kirgistan

„Pošto nemamo znanje i snagu da se izborimo sa svojim problemima, onda bacamo pare na lažne advokate i druge „pomagače“ iz zajednice.“

Fokus grupa, Zimbabve

Zanemarivanje

Učesnice su govorile o tome kako su se osećale zapostavljene na nekoliko različitih načina. Ovo obuhvata primere u kojima starija ženska osoba biva napuštena, uskraćuje joj se adekvatna hrana ili joj se ne daje dovoljno hrane, ne dopušta joj se redovno kupanje, ne peru joj se odeća ili posteljina, ne odvodi se kod lekara, ili je njena deca ne posećuju.

„Niko me uopšte ne obilazi, nikog nema da mi donese ni čašu vode kada sam žedna. Sada sam stara i sama i nikome nisam potrebna.“

Fokus grupa, Srbija

„Zanemareni smo i od strane vlade. Starije žene razumeju da je obaveza vlade da pruži pomoć starijim osobama ali da se ništa na tom planu ne radi.“

Fokus grupa, Zimbabve

Strukturalno nasilje

Nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje nisu ograničeni samo na porodično i privatno okruženje ili na individualne nasilne činove. Učesnice su takođe prepoznale i sistemske i strukturne slučajeve nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja.

„Naše društvo je strukturno nasilno i zlostavlja starije osobe, pogotovo žene. Mnoge od njih osećaju se dužnim da se brinu o unučićima ili drugim članovima svoje porodice.“

Fokus grupa, Čile

„Zajednica i društvo manje cene doprinose starijih žena i ignorišu njihove glasove i potrebe.“

Fokus grupa, Kambodža

Počinioci

Učesnice identifikuju širok spektar počinitelja koji obuhvata decu, unučad, snaje i zetove, kao i bliske rođake poput nećaka, muževa i drugih supruga unutar poligamnih brakova.

„Primorana sam da živim ovde sa mojom snajom i unukom i da stalno strahujem da ću biti fizički napadnuta.“

83, Nepal

Identifikovani počinioci nisu samo pripadnici porodice, među njima ima i suseda, članova zajednice, stanara, poslovnih partnera, prodavaca, kao i drugih pružalaca usluga poput lekara i zdravstvenih radnika, službenika u bankama i majstora.

„U vozilima javnog prevoza, u prodavnicama, na pijacama, nigde ne dobijamo odgovarajuću uslugu.“

53, Mongolija

Učesnice takođe govore o osobama na položaju kao počiniocima, a što uključuje lidere po običajima, ali i zvanične predstavnike lokalne i nacionalne vlasti. Kao dva podsticajna faktora na nasilje navode se situacije u kojima je starija ženska osoba nezaposlena ili pod uticajem droge ili alkohola.

Gde su starije žene izložene nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju

Učesnice kažu da se nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje mogu događati kod kuće, u ustanovama pružanja nege, u široj zajednici, na ulici, u prodavnicama, na tržnicama, na polju, tokom sakupljanja drva za potpalu, u javnom prevozu, u barovima, u čekaonicama, u bolnicama i drugim zdravstvenim ustanovama, na telefonu, u bankama i drugim mestima gde se pružaju usluge.

2.2 Ukrštena diskriminacija, nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje starijih žena

Učesnice kažu da su neke starije žene u povišenom riziku od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Ovo obuhvata starije žene sa invaliditetom, starije žene koje žive u ruralnim krajevima, starije žene sa nižim nivoom pismenosti, starije žene migrante ili izbeglice, starije žene bez partnera ili udovice, starije žene koje primaju negu ili pomoć za nezavisan život, starije žene koje su na čelu domaćinstva i one koje su se preselile iz ruralne u urbanu oblast.

„To što sam nepismena čini me ranjivijom na nasilje, zlostavljanje i diskriminaciju.“

60, Nepal

„Starije žene sa invaliditetom mogu biti meta bilo koje vrste nasilja.“

67, Kirgistan

„Starije žene primorane su da obriju glavu i popiju malo vode koja je korišćena za pranje tela njihovog preminulog muža u okviru pogrebnog rituala.“

73, Nigerija

Učesnice su naglasile da postoji kumulativni učinak nasilja i zlostavljanja koje ih prati čitavog života.

„Žene se često celog života suočavaju sa prinudom, zastrašivanjem i nasiljem. Kada ostare, žene se često plaše da govore o tome što im se dešavalo i nauče da prihvataju ovu „tihu“ vrstu kazne.“

61, Ujedinjeno Kraljevstvo

„Moj muž me je tokom godina mnogo puta tukao i tek posle njegove smrti sam od toga uspela da se oporavim.“

73, Moldavija

Beth Howgate/HelpAge International – Slovenija

12 Imaju ista prava

2.3 Službe podrške kojim starije žene misle da treba da im je obezbeđen pristup

Starije žene, učesnice, identifikovale su određen broj usluga kojima misle da bi trebalo da imaju pristup a u vezi sa nasiljem, zlostavljanjem i zanemarivanjem.

Ovo obuhvata dobijanje pravne pomoći koja bi trebalo da je besplatna ili subvencionisana i pružana od strane pouzdanih osoba. Ovime bi starijim ženama bilo lakše da se bave problemima vezanim za nasleđivanje i zlostavljanje. Pravne usluge treba da budu lokalno dostupne ili dostupne putem posebnih programa dosezanja svih krajeva kako starije žene ne bi morale da prelaze velike razdaljine zarad pravnog saveta.

„Moram da znam koje su procedure. Ne želim da dođem u situaciju da želim da prijavim zlostavljanje, a oni mi kažu 'a, ne, nemate zvaničan nalaz lekara, ne možete da podnesete prijavu.“

Fokus grupa, Srbija

Takođe je pomenuta pristupačnost policije i različitih nivoa pravosudnog sistema.

„Moramo da imamo podršku policajaca, kao i pružalaca usluga socijalne zaštite.“

Fokus grupa, Srbija

Starije žene su tokom konsultacija rekly i da misle kako bi trebalo da imaju pristup informacijama o svojim pravima, nasilju, zlostavljanju i zanemarivanju putem posebnog telefonskog broja i drugih kanala. Informacije bi takođe trebalo da su dostupne u zajednici.

„Trebalo da imamo pristup kampanjama podizanja svesti tako da možemo da prepoznamo simptome nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja i podignemo svoj glas protiv toga.“

70, Nepal

Takođe je pominjana neophodnost pristupa besplatnim savetodavnim uslugama, kol-centrima gde bi podrška bila pružana na daljinu, sigurnim kućama i kriznim centrima. Dijagnostički skrining, pristup besplatnim ili dostupnim a kvalitetnim uslugama zdravstvene zaštite, uključujući seksualno i reproduktivno zdravlje, rehabilitacionim centrima i socijalnim uslugama kod kuće.

„Usluge namenjene zaštiti fizičkog i mentalnog zdravlja koje su lake za korišćenje gde njihovi kreatori razumeju kompleksnost fenomena starenja u društvu koje ili nije briga ili kao da nema dovoljno resursa za sve više rastuću populaciju.“

61, Ujedinjeno Kraljevstvo

Jedan broj učesnica je ukazao na sponu između ekonomske nezavisnosti i prevencije nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Kažu da bi se ekonomska nezavisnost starijih žena mogla unaprediti time što će im se obezbediti pristup prilikama za zapošljavanje, adekvatnoj socijalnoj sigurnosti, opismenjavanju i stručnom osposobljavanju, nižim kamatama na bankarske pozajmice, kreditnim šemama za pokretanje malog biznisa kao i drugim veštinama vezanim za nezavisan život.

2.4 Mere koje bi, po mišljenju starijih žena, vlade trebalo da preduzmu kako bi se predupredili nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje u starosti

Učesnice su navele spektar mera za koje misle da bi vlade trebalo da budu odgovorne. Treba usvojiti, revidirati i sprovoditi zakone koji sprečavaju nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje starijih žena a treba i osnovati telo koje će biti zaduženo za zaštitu prava starijih. Vlade takođe treba da odrede oštrije kazne za počinioce. Treba osnovati kancelarije gde se stariji mogu požaliti bez straha od mogućih posledica.

„Usvojiti zakone i mehanizme delanja kako bi se stariji zaštitili od nasilja.“

67, Ruska federacija

„Kazniti prestupnike bez obzira na to ko su.“

78, Nigerija

„Policija i drugi državni organi treba da rade na prevenciji nasilja i zlostavljanja.“

61, Mongolija

Starije žene osećaju da vlade na nacionalnom, okružnom i lokalnom nivou imaju odgovornost da održavaju spektar usluga koje će sprečavati nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje ali i pružati podršku onima koji su ih doživeli. Ovo treba da podrazumeva i bolju saradnju između različitih sektora koji se bave odgovorom na nasilje, udruživanje finansijskih resursa, pružanje besplatnih pravnih usluga, sprečavanje policijskog uznemiravanja i korupcije, bolji rad policije na zaštiti starijih žena, uspostavljanje tela koje bi se bavilo ispitivanjem slučajeva napuštanja, kao i bolju regulaciju i nadzor nad pružaocima nege i drugih usluga. Takođe je preporučan preventivni rad sa počiniocima kao što su pružaoci nege i osobe pod uticajem droge ili alkohola.

„Vlada treba da obezbedi da policija i sudovi ne budu potkupljeni.“

51, Tanzanija

„Bolja i brža procedura izricanja kazne za počinioce.“

74, Slovenija

Takođe je identifikovan spektar zdravstvenih i socijalnih usluga uključujući zdravstvene centre posebno pripremljene za rad sa starijima, nadzor i evaluiranje ustanova koje pružaju negu, posebne telefonske brojeve za pomoć, davanje besplatne nege i pomoći kod kuće, dnevne centre u zajednici kao i ustanove za smeštaj za one koji sami žele da odaberu taj tip stanovanja.

„Obučiti socijalne radnike da umeju da prepoznaju znake koji ukazuju da starija osoba trpi nasilje ili zlostavljanje.“

78, Kirgistan

Starije žene smatraju da treba da imaju pristup informacijama koje se tiču dostupnih usluga podrške, zakona i njihovih prava. Identifikovan je jedan broj mera koje bi vlade trebalo da preduzmu u okviru svoje odgovornosti da promene štetne ejdžističke socijalne norme. Starije žene sugerišu kreiranje kampanja koje će biti usmerene na članove porodica, muškarce, mlađe osobe, kao i širu javnost, a sve u svrhu eliminisanja ejdžizma.

„Treba da imamo štandove sa informacijama o nasilju u porodici i zlostavljanju starijih kao i obaveštenjem o tome koga možemo kontaktirati da bismo dobili pomoć u slučaju da se nasilje dešava.“

82, Kirgistan

Konačno, napravljena je i spona sa ekonomskim osnaživanjem u smislu odgovornosti vlade da sprečava nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje starijih. Pominjano je obezbeđivanje pristupa programima koji daju adekvatnu socijalnu sigurnost, prilikama za zapošljavanje kao i stručnom osposobljavanju.

„Vlada treba da poveća davanja za starije tako da ne moramo da zavisimo od drugih.“

71, Nepal

„Vlada treba da daje socijalne penzije – mesečno davanje za starije žene. Da to imam, bila bih i dalje u svom iznajmljenom stanu a ne u 'zatvorskom dvorištu' kod moje snaje.“

69, Nigerija

Maalik Alymkulov/HelpAge International – Kirgistan

2.5 Normativni okvir za pravo na slobodu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

Iskustvo i doživljaj nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja je starije žene tokom ovih konsultacija inspirisalo na sledeće ideje za normativni okvir koji bi štitio ovo pravo.

Sve forme nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

- Pravo na slobodu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u starijem životnom dobu treba da obuhvata sve forme nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja starijih

Javni i privatni život

- Ovo pravo treba da važi za nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje kako u privatnom tako i u javnom životu
- Činovi počinjeni od strane privatnih ili javnih ličnosti treba da budu predmet istog prava.
- Države mogu biti odgovorne za privatne činove nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja starijih osoba, ako ne ispoljavaju dužnu pažnju u pogledu sprečavanja, zaštite, sudskog gonjenja, kažnjavanja i obeštećenja onih koji su pogođeni.

Preventiva

- Države treba da imaju obavezu da preduzmu korake na sprečavanju nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja starijih u vezi sa, zakonodavstvom i njegovim efikasnim sprovođenjem; obukom pružalaca nege, profesionalaca u oblasti pružanja zdravstvene zaštite i socijalnih usluga, pravosuđa i policijskog rada; odgovarajućom procenom potreba, regulisanjem i nadzorom situacija pružanja nege i pomoći; javnim kampanjama prevencije; kao i istraživanjima o faktorima razika za nasilje.

Usluge podrške i pomoći

U okviru ovog prava treba da bude obezbeđen pristup spektru usluga podrške za osobe koje su doživele nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje uključujući, ali se ne iscrpljujući u punom opsegu medicinskih, psihosocijalnih, pravnih i usluga rehabilitacije; pristupu informacijama o dostupnoj pomoći i uslugama; pristupu odgovarajućim uslugama podrške za žrtve; kao i pristupu odgovarajućim pravnim lekovima i obeštećenju.

Pravni lekovi i obeštećenja

- Ovim pravom država treba da se obaveže da pomogne osobama koje su doživele nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje u podnošenju prijave.
- Ovim pravom država treba da se obaveže da istraži podnesene krivične prijave.
- Država treba da polazi od pretpostavke da je osoba ta koja najbolje može da proceni sopstvenu dobrobit i poštuje odluke osobe koja je doživela nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje.
- Odgovori na krivične prijave, krivična dela, kao i presude treba da reflektuju otežavajuće okolnosti kada su dela počinjena nad starijim osobama.
- Starije životno doba ne sme da ograničava obeštećenje ili pristup uslugama za osobe koje su doživele nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje

Podaci i statistika

- Ovo pravo treba da obaveže države na prikupljanje, razvrstavanje, analiziranje, korišćenje i redovno objavljivanje odgovarajućih informacija i statističkih podataka o svim formama nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja
- Ovo treba da obuhvati prevalencu i trendove, faktore rizika, počiniocce, pristup uslugama podrške i efikasne pravne lekove i obeštećenja.
- Prikupljanje podataka i sva istraživanja treba da budu usklađena sa međunarodno prihvaćenim normama i etičkim principima u vezi sa sakupljanjem i korišćenjem statistika kao i pravno uspostavljenim garancijama, uz poštovanje privatnosti i poverljivosti starijih osoba.

Sloboda od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u zakonodavstvu o ljudskim pravima

U međunarodnim sporazumima Ujedinjenih nacija koji se bave ljudskim pravima ne postoji pravo na zaštitu od svih formi nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u starijem životnom dobu, a koje bi se odnosilo uopšteno ili konkretno na starije osobe mada postoji određeni stepen zaštite od nasilja u okviru sporazuma UN koji se bave ljudskim pravima koji se odnose na starije, na primer: *Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka* i njen Opcioni protokol. *Opšta preporuka br. 27 Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena*, koja se tiče starijih žena i zaštite njihovih ljudskih prava (2010.) uključuje nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje ali pominje samo starije žene a ne i starije muškarce. Slično tome, dužnosti koje uspostavlja *Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom* (2006.) a koje se tiču zabrane torture i sprečavanja svih oblika nasilja i zlostavljanja odnose se samo na starije osobe sa invaliditetom.

Na regionalnom nivou postoji *Inter-američka konvencija o zaštiti ljudskih prava starijih osoba* (2015) i *Protokol Afričke povelje o ljudskim pravima i pravima naroda* na temu prava starijih osoba u Africi (2016) a koji štite starije osobe od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. *Protokol Afričke povelje o ljudskim pravima i pravima naroda* na temu prava žena (2003.) takođe daje osnov za pravo starijih žena na specijalnu zaštitu kao i na pravo na slobodu od nasilja i zlostavljanja (član 22b). *Preporuka Saveta Evrope CM/REC* (2014) o promovisanju ljudskih prava starijih osoba daje preporuke za zaštitu od nasilja, zlostavljanja, namernog ili nemamernog zanemarivanja kod kuće, u ustanovi ili na drugom mestu.

Na nacionalnom nivou, zakoni koji treba da pruže zaštitu prava na slobodu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja su nekonzistentni a zaštita koja se pruža je neujednačena. Od 133 države koje su učestvovala u istraživanju *SZO Globalni izveštaj o prevenciji nasilja 2014.* godine samo 59 procenata je izvestilo da ima zakone koji treba da spreče nasilje nad starijima ali samo 30 procenata je prijavilo da se ti zakoni u potpunosti sprovode¹. Zakonodavstvo koje se bavi nasiljem u porodici uglavnom nema konkretne odredbe koje se tiču starijih žena².

1 WHO, UNODC, UNDP, *Global Status Report on Violence Prevention 2014*, www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/

2 www.un.org/esa/socdev/documents/ageing/neglect-abuse-violence-olderwomen.pdf

Aneks 1: Pitanja na konsultacijama

Pravo na nediskriminaciju i ravnopravnost

1. Kako su starije žene diskriminirane?
2. Kako diskriminacija u starijem životnom dobu pogađa različite grupe starijih žena?
3. Šta za vas znači ravnopravnost u starijem životnom dobu?
4. Šta Vlada treba da promeni da bi obezbedila ravnopravnost u starijem životnom dobu?

Pravo na slobodu od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja

1. Kojim su tipovima nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja izložene starije žene?
2. Kako nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje pogađa različite grupe starijih žena?
3. Kojim tipovima usluga podrške starije žene treba da imaju pristup?
4. Koje korake vlada treba da preduzme da bi sprečila nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje u starijem životnom dobu?

Aneks 2: Države iz kojih su starije žene koje su učestvovalе u konsultacijama:

Belize	Peru
Kambodža	Ruska federacija
Čile	Srbija
Kostarika	Slovenija
Kirgistan	Tanzanija
Moldavija	Ukrajina
Mongolija	Uganda
Nepal	Ujedinjeno kraljevstvo
Nigerija	Zimbabve
Panama	

Želimo da se zahvalimo sledećim organizacijama za njihov doprinos ovom izveštaju:

AGECO Asociación Gerontológica Costarricense, Ageing Nepal, Ageing Nigeria Foundation, Asociacion De Moradores Del Casco Antiguo, Centre for Community Development Solutions, Centre for Human Rights and Development, Del Dobroe, Fundación Oportunidad Mayor, Gaita Kukubi Widows and Elderly Network, HelpAge Belize, HelpAge Cambodia, HelpAge Moldova, HelpAge Perú Network, Pan African Positive Women's Coalition Zimbabwe, Crveni krst Srbije, Zveza društev upokojencev Slovenije

